

Analiza sudskih postupaka koje je ministar u Vladi Republike Srbije Nenad Popović pokrenuo protiv glavnog i odgovornog urednika istraživačkog portala KRIK, novinara tog portala, kao i izdavača portala

Uvod

Ova Analiza sačinjena je sa ciljem da osvetli moguće vidove pritiska na novinare kroz pokretanje sudskih postupaka za naknadu štete. Iako su u fokusu Analize sami sudski postupci (njihovo trajanje, postupanje suda i stranaka u postupku), posebna pažnja posvećena je sagledavanju načina na koji se visoki državni funkcioner odnosio prema tekstu koji je o njemu pisao istraživački portal, u fazi pre objavljivanja teksta, dok je on još bio najavljan, kao i pošto je tekst objavljen. Ukazano je na razliku u stavu tog državnog funkcionera prema pitanjima koja su mu novinari postavljali u fazi izrade teksta, u odnosu na stav koji je zauzeo pošto je tekst objavljen. Ta razlika bila je zapravo put od nespremnosti da se na postavljena pitanja odgovori do spremnosti da se iznete novinarske tvrdnje posredstvom drugih medija demantuju. Pored navedenog, ova Analiza posebno se bavi pitanjem dužne novinarske pažnje u okolnostima kad sagovornik ne želi da odgovori na postavljena pitanja, time kako izvršiti proveru dokumentacije na kojoj se bazira jedna istraživačka priča.

Podnošenje tužbi ministra u Vladi Republike Srbije protiv novinara koji se bave istraživačkim novinarstvom i reakcija strukovnih udruženja i međunarodnih organizacija zbog takvog gesta ministra

U prvim danima 2018. godine Nenad Popović, ministar bez portfelja zadužen za inovacije i tehnološki razvoj u Vladi Republike Srbije, podneo je ukupno četiri tužbe protiv Stevana Dojčinovića, glavnog i odgovornog urednika portala „Mreža za istraživanje kriminala i korupcije – KRIK”,¹ kao i protiv izdavača tog istraživačkog portala. Od podnete četiri tužbe Dragana Pećo, novinarka redakcije portala KRIK i autorka tekstova koji su se odnosili na ministra Popovića, obuhvaćena je dvema tužbama, dok su Bojana Jovanović, Jelena Vasić i Pavle Petrović, kao novinari portala KRIK, obuhvaćeni jednom tužbom. U skladu sa Zakonom o javnom informisanju i medijima² ta vrsta sudskih postupaka spada u hitne postupke.

Postavljanja konteksta radi, navodimo da je istraživački portal KRIK osnovan u drugoj polovini 2015. godine, da je izdavač tog portala istoimena nevladina organizacija koja je osnovana sa

¹ <https://www.krik.rs/>

² Član 122 [Zakona o javnom informisanju i medijima \("Sl. glasnik RS", br. 83/2014, 58/2015 i 12/2016 - autentično tumačenje\)](#)

ciljem da unapredi istraživačko novinarstvo u Srbiji, kao i to da su osnivači te nevladine organizacije višestruko nagrađivani novinari koji se već godinama bave razotkrivanjem kriminala i korupcije.³

U periodu od (samo) sedam dana sve četiri pomenute tužbe predate su Višem sudu u Beogradu.⁴ Ministar Popović svakom od tužbi zahtevao je naknadu nematerijalne štete u visini od 1.000.000,00 rsd. Prema tvrdnjama tužioca tužbe su podnete zbog toga što su na portalu KRIK objavljene brojne neistinite informacije kojima su tužiocu povređeni čast i ugled. U pitanju su informacije objavljene u periodu od 6. do 13. novembra 2017. godine, u okviru tekstova: „Srpski državljani u Rajskim papirima“, „Netačno da Popović nema ofšor firme“, „Popović 'visokorizičan' za ofšor agenciju“ i „Rajski papiri' nisu napad na Popovića, već međunarodni projekat“.

U toku sudskih postupaka tuženi su tvrdili da su objavili podatke koji su u skladu sa dokumentima iz jednog od najvećih svetskih novinarskih projekata – projekta „Rajski Papiri“ ("Paradise Papers")⁵. Oni su objasnili o kakvom je projektu reč, kao i to na koji su način informacije pre objavljivanja proverili. Naime, u projektu „Rajski papiri“ učestvovalo je 96 medija iz 67 zemalja sveta, a vodili su ga poznata i nagrađivana međunarodna novinarska organizacija ICIJ,⁶ kao i poznati nemački list Süddeutsche Zeitung⁷. Mediji koji su učestvovali u tom projektu poznati su i kredibilni, poput OCCRP⁸, britanskog javnog servisa BBC⁹ i lista Guardian¹⁰, francuskog najpoznatijeg lista Le Monde,¹¹ američkog najpoznatijeg lista The New York Times.¹² KRIK je u tom projektu bio partner iz Srbije.¹³ O tom projektu izveštavali su i drugi mediji u Srbiji.¹⁴ Sam projekat „Rajski Papiri“ nastao je kada su „procurila“ dokumenta iz agencije „Appleby“, koja se bavi osnivanjem ofšor firmi. Autentičnost tih dokumenata niko nije osporio, pa čak ni navedena agencija. Novinari redakcije portala KRIK izvršili su uvid u dokumentaciju u kojoj su se nalazila imena domaćih građana, a među njima i ime ministra Popovića. Pored toga što su pregledali dostavljenu dokumentaciju, novinari su izvršili i dodatne provere. U konkretnom slučaju prikupili su dokumenta iz srpskog, kiparskog i ruskog poslovnog registra, kao i dokumentaciju sa Britanskih Devičanskih Ostrva i iz Švajcarske¹⁵.

³ <https://www.krik.rs/krik-tim/>

⁴ Shodno odredbama člana 22 [Zakona o uređenju sudova \("Sl. glasnik RS", br. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 - dr. zakon, 78/2011 - dr. zakon, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 - dr. zakon, 13/2016, 108/2016, 113/2017, 65/2018 - odluka US, 87/2018 i 88/2018 - odluka US\)](#), Viši sud u Beogradu nadležan je da sudi u sporovima koji su pokrenuti radi naknade štete prouzrokovane objavljivanjem informacija.

⁵ <https://www.krik.rs/jedno-od-sudjenja-krik-u-po-tuzbi-ministra-popovica-zavrsono-ceka-se-presuda/>

⁶ <https://www.icij.org/>

⁷ <http://www.sueddeutsche.de/>

⁸ <https://www.occrp.org>

⁹ www.bbc.co.uk

¹⁰ <https://www.theguardian.com>

¹¹ www.lemonde.fr

¹² <https://www.nytimes.com/>

¹³ <https://www.krik.rs/srpski-drzavljanu-rajskim-papirima/>

¹⁴ <https://www.blic.rs/vesti/svet/skrivanje-novca-66-godina-sta-su-zapravo-rajski-papiri-i-sta-smo-vazno-saznali/4x642cw>

¹⁵ <https://www.krik.rs/jedno-od-sudjenja-krik-u-po-tuzbi-ministra-popovica-zavrsono-ceka-se-presuda/>

Nakon što je istraživanje bilo završeno, novinari su kontaktirali i sa svakom osobom koja je bila imenovana u dokumentaciji, kako bi konsultovali i „drugu stranu“. Novinari portala KRIK u više navrata su pokušali da dođu u kontakt sa ministrom Popovićem. Međutim, on nikada nije odgovorio na njihove pozive, poruke i melove, koji su mu upućeni preko šefa kabineta ministra. Nakon te faze, na portalu KRIK objavljene su priče iz projekta „Rajski papiri“. Tekstovi su objavljeni u istoj nedelji kada su i drugi svetski mediji objavili svoje priče.¹⁶

O slučaju četiri sudska postupka koje je ministar Popović podneo protiv glavnog i odgovornog urednika portala KRIK, novinara i osnivača tog portala, izveštavali su i drugi mediji u Srbiji¹⁷. Navedeni sudski postupci zabeleženi su i u izveštaju „Freedom House“¹⁸ kao primer slučajeva u kojima srpski političari, i nakon što je kleveta dekriminalizovana, nastavljaju sa praksom podnošenja građanskopravnih tužbi kojima traže izuzetno visoku odštetu.¹⁹ Među međunarodnim organizacijama koje su zabeležile sudske postupke protiv KRIK-a kao zabrinjavajuće, nalazi se i organizacija „Index on Censorship“. Baveći se pretnjama, ograničenjima i kršenjem sloboda sa kojima su se suočili mediji u Evropskoj uniji i okolnim zemljama, ta organizacija izvojila je pet zemalja koje izazivaju ozbiljnu zabrinutost. Zahvaljujući slučajevima o kojima je reč, Srbija se našla na prvom mestu. U saopštenju te organizacije navedeno je da su srpske i kiparske vlasti već podnosile tužbe protiv različitih medijskih radnika, te da su oni kao organizacija posebno zabrinuti činjenicom da su istraživačke redakcije poput KRIK-a tužene baš zbog otkrivanja korupcije vladinih zvaničnika.²⁰ Pored Srbije, izdvojili su slučajeve sa Kipra, iz Ujedinjenog Kraljevstva, Letonije i Azerbejdžana.²¹ Zbog navedenih sudskih postupaka reagovalo je i Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS), kao i Nezavisno društvo novinara Vojvodine (NDNV). Udruženja su, između ostalog, istakla i to da je Srbija zemlja u kojoj su zakonodavna i sudska vlast podređene izvršnoj vlasti, te da se iz tog razloga tužba ministra protiv slobodnih medija može smatrati političkim pritiskom.²²

O KRIK-ovom istraživanju i reakcijama ministra Popovića

¹⁶ <https://www.krik.rs/jedno-od-sudjenja-krik-u-po-tuzbi-ministra-popovica-zavrsono-ceka-se-presuda/>

¹⁷ <http://rs.n1info.com/Vesti/a360995/Dojcinovic-o-tuzbi-Nenada-Popovica.html>

¹⁸ <https://freedomhouse.org/>

¹⁹ <https://freedomhouse.org/report/freedom-and-media/2019/media-freedom-downward-spiral>

²⁰ <https://www.indexoncensorship.org/2018/01/serbia-minister-sues-krik-paradise-paper/>

²¹ <https://www.indexoncensorship.org/2018/01/serbia-minister-sues-krik-paradise-paper/>

²² <https://www.danas.rs/drustvo/nuns-i-ndnv-osudili-tuzbu-popovica-protiv-krik-a/>

Prvi u nizu tekstova zbog kojih je ministar Popović podneo četiri tužbe – tekst „Srpski državljani u 'Rajskim papirima'“ – govori o najpopularnijim ljudima iz Srbije čija imena su se pojavila u „Rajskim papirima“. Za svaku osobu iz Srbije koja je u dokumentaciji bila spomenuta, u tekstu je dat kratak opis konteksta u kom se to lice našlo. U delu teksta koji se odnosi na ministra Popovića, istaknuto je da je dokumentacija iz projekta „Rajski papiri“ omogućila „detaljan uvid u poslovnu imperiju i bogatstvo srpskog ministra bez portfelja Nenada Popovića“. Ukazano je na to da „dokumenta otkrivaju da Popovićeve poslovi i imovina vrede najmanje 75 miliona dolara, a da je njihova tržišna vrednost veća od 100 miliona – što ga čini ubedljivo najbogatijim političarem u zemlji“. „Nakon što je 2012. godine postao potpredsednik Narodne skupštine, Popović je došao na ideju da svoje bogatstvo reorganizuje kroz složenu mrežu ošor kompanija koju bi kontrolisali trust iz Hong Konga i dve firme sa Ostrva Man. Advokatska kuća 'Appleby' koju je Popović želeo da angažuje, međutim, sprovela je istragu i otkrila različite kontroverze u vezi sa Popovićevim poslovima, posebno onim u Rusiji“ – ističe se u tekstu objavljenom na istraživačkom portalu KRIK. U okviru tog teksta najavljena je detaljnija priča koja će se odnositi samo na ministra Popovića. Ta priča razvijena je u tekstu „Popović 'visokorizičan' za ošor agenciju“.

Istog dana kada je objavljen tekst „Srpski državljani u 'Rajskim papirima'“, na sajtu političke stranke čiji je ministar Popović predsednik,²³ objavljeno je i njegovo saopštenje,²⁴ njegova reakcija na otkrića iz projekta „Rajski papiri“ koje je objavio KRIK. Ministar Popović je u saopštenju naveo da u istraživanju pomenute firme u ošor zonama ne poseduje. Sve njegove kompanije, kako je tvrdio, registrovane su u Rusiji i Evropi i prijavljene su Agenciji za borbu protiv korupcije. Ministar Popović nije osporio saradnju sa jednom od najvećih svetskih računovodstvenih agencija PriceWaterhouseCoopers (PwC), ali je istakao da nikada nije realizovao predlog te agencije da se izvrši prenos jurisdikcija njegovih kompanija u ošor zone. U istom tom saopštenju ministar Popović pozvao je učesnike u istraživanju da dostave dokaze kojima bi njegove tvrdnje osporili.

Odmah po objavljivanju saopštenja ministra Popovića usledila je reakcija portala KRIK. Objavljen je tekst pod nazivom „Netačno da Popović nema ošor firme“. U tom tekstu „linkovano“ je saopštenje ministra Popovića, objavljeno na sajtu političke stranke čiji je on predsednik. Takođe, novinari KRIK-a izdvojili su činjenjice koje je tužilac u svom saopštenju demantovao, od onih koje nije demantovao (poput objavljene procene vrednosti njegove imovine). Pored toga, javnosti su

²³ Srpska narodna partija (SNP)

²⁴ <http://srpskanarodnapartija.rs/popovic-nemam-kompanije-u-rajskim-ofsor-zonama/>

skrenuli pažnju na netačnost navoda ministra Popovića da ne poseduje firme u ofšor zonama. Dokumentacija kojom su raspolagali ukazuje na to da je ministar Popović vlasnik najmanje sedam ofšor kompanija, od kojih je šest registrovano na Kipru i jedna na Britanskim Devičanskim Ostrvima. Sve pomenute kompanije prijavljene su Agenciji za borbu protiv korupcije. U tekstu je naglašeno i to da su novinari više od mesec dana pokušavali da urade intervju sa ministrom Popovićem, i da su mu naposljetku, posle bezuspešnih pokušaja da stupe u kontakt sa njim, putem i-mejla poslali pitanja, na koja on, takođe, nije odgovorio. U tekstu se govori i o planu za osnivanje dve kompanije na Ostrvu Man i trasta u Hong Kongu, kao i o razlozima zbog kojih taj plan nije bio realizovan - „[...] Advokati iz agencije 'Appleby' otkrili su kontroverze u vezi s Popovićevim poslovima u Rusiji, uplašili se da mogu biti uključeni u nezakonite radnje i odlagali su da ga uzmu za klijenta, kako se vidi iz mejl prepiske koju poseduje KRIK“ – navodi se u tekstu. Novinari KRIK-a obavestili su svoje čitaoce da u konkretnom trenutku nisu u mogućnosti da objave sveobuhvatan tekst o poslovima ministra Popovića, zato što tekst pišu u saradnji sa kolegama iz Švajcarske, ali da će tekst objaviti u toku nedelje, kada će čitaoci moći da vide dokumenta i i-mejl prepisku kojom redakcija raspolaže.

Već narednog dana ministar Popović izdao je novo saopštenje, ponovo demantujući pisanje KRIK-a. U saopštenju se navodi kako ga je taj portal „prvo optužio da ima kompanije u ofšor zonama koje se pominju u 'Rajskim papirima““, da bi potom tu svoju tvrdnju demantovao. Zatim, rečeno je da je KRIK izrekao neistinitu informaciju prema kojoj je agencija „Appleby“ odbila da za Popovića uradi predlog prenosa kompanija (u njegovom vlasništvu) u ofšor zone iz „Rajskih papira“, zato što je ministar Popović, zbog „kontroverznih poslova u Rusiji“, ocenjen kao rizičan klijent. Prema Popovićevim tvrdnjama „Appleby“ je napravio taj predlog i naplatio svoju uslugu njemu i njegovoj konsultantskoj kući, ali se taj predlog nikada nije realizovao. Popović je u saopštenju demantovao i tvrdnju da u svom posedu ima kompaniju u ofšor zoni na Britanskim Devičanskim Ostrvima. U okviru svog saopštenja ministar Popović najavio je i to da će „zbog laži koje KRIK iznosi o njemu“ tužiti novinare.²⁵

Narednog dana KRIK je objavio sveobuhvatnu istraživačku priču „Popović 'visokorizičan' za ofšor agenciju“. U samom uvodu tog teksta stoji da je dokumentacija iz projekta „Rajski papiri“ pokazala da ministar bez portfelja Nenad Popović poseduje poslove i imovinu vredne više od 100 miliona američkih dolara. „Advokatska kancelarija 'Appleby' iz koje su procurili papiri proglasila ga je za klijenta 'visokog rizika' i otkrila kontroverzne poslove u kojima su učestvovala njegove ruske

²⁵ <http://srpskanarodnapartija.rs/popovic-tuzicu-krik-za-lazi-i-sav-novac-od-presude-uplaticu-deci-bez-roditeljskog-staranja/>

kompanije, kao i veze koje je imao s ozloglašanim finansijerom Markom Ričom“ – navedeno je u tom tekstu. Saznanja i sintagme koje su novinari KRIK-a objavili deo su i-mejl prepiske vođene između advokata koji rade za PriceWaterhouseCoopers (PwC), koji zastupa tužioca, i agenata advokatske firme „Appleby“, koja osniva ofšor kompanije, kao i i-mejl prepiske između samih agenata agencije „Appleby“ i dokumentacije koju su sva pomenuta lica između sebe razmenjivala. Novinari KRIK-a su, između ostalog, došli i do podataka o tome da se „u Popovićevoj mreži ofšor kompanija nalaze one registrovane na Kipru i Britanskim Devičanskim Ostrvima (BVI)“, da ministar Popović ima boravište u Švajcarskoj, gde plaća porez, da je „planirao da reorganizuje svoje bogatstvo i kontrolu nad mrežom ofšor kompanija premesti na Ostrvo Man i osnuje trust u Hong Kongu“, što se na kraju nije ostvarilo. Novinari su istakli da se iz dokumenata ne vidi ko je tačno od tog plana odustao, ali da je Popović u saopštenju pred objavljivanje teksta tvrdio da je saradnju prekinuo on. Objavljeno je i to da je Agencija za borbu protiv korupcije protiv Popovića pokrenula tri postupka, od kojih su dva u momentu objavljivanja teksta bila u toku. Drugo osnovno javno tužilaštvo, iznet je i taj podatak, proveravalo je krivičnu prijavu podnetu protiv Popovića „zbog sumnji za zloupotrebe prilikom privatizacija“.

Nakon što je objavljen taj tekst, ministar Popović je, gostujući u emisiji „Vesti“,²⁶ emitovanoj na Radio televiziji Srbije, izneo tvrdnju da je priča koju je KRIK objavio politički napad na njega lično, predsednika Republike Srbije Aleksandra Vučića i Vladu Republike Srbije. Popović je i taj put demantovao da poseduje ofšor kompanije, i najavio da će podneti tužbu protiv novinara portala KRIK.

Reagujući na te izjave ministra Popovića, novinari KRIK-a objavili su tekst „'Rajski papiri' nisu napad na Popovića, već međunarodni projekat“. U okviru tog teksta ponovljena su ključna saznanja do kojih su novinari došli. Objasnjeno je da nije reč o političkom pritisku, već istraživačkoj priči.

Tok i trajanje sudskih postupaka u kojima se tužilac ne pojavljuje da dâ iskaz

Skoro dva meseca nakon što je objavljen poslednji tekst u nizu od četiri teksta o kojima je gore bilo reči, ministar Popović podneo je sudu četiri tužbe za nakandu nematerijalne štete (zbog pretrpljenih duševnih bolova prouzrokovanih povredom časti i ugleda). Tužilac je opredelio iznos nematerijalne štete u visini od 1.000.000,00 rsd za svaki sudski spor koji je pokrenuo. Pre podnošenja

²⁶ <https://www.youtube.com/watch?v=1oIhQqvOK6k>

tužbi ministar Popović redakciji portala KRIK nije se obratio zahtevom za demanti objavljenih informacija.

Tužena redakcija, zaključno sa prvim danima februara 2019. godine, odgovorila je na sve četiri tužbe. Tuženi su predložili nadležnom sudu da postupke spoji, ističući da se radi o suštinski istim navodima i istim strankama, te da će se u toku postupka izvoditi isti dokazi. Spajanjem postupaka, istakli su, bitno će se uticati na ekonomičnost (smanjiće se advokatski i sudski troškovi, kao i troškovi ovlašćenog sudskog tumača za prevod dokumentacije iz „Rajskih papira“ sa engleskog na srpski jezik), na efikasnost suđenja (izbeći će se višestruko davanje iskaza stranaka na iste okolnosti, uštedeće se vreme prilikom pribavljanja dokumentacije iz registara državnih organa), kao što će se obezbediti i pravna sigurnost (sprećiće se mogućnost donošenja različitih sudskih presuda povodom bitno istog činjeničnog stanja). Postupajući sud nije usvojio predlog tuženih, te su do sredine 2019. godine vođena četiri različita sudska postupka. U odgovoru na tužbu dostavljeni su: relevantna dokumentacija potekla iz projekta „Rajski papiri“, izvodi iz nadležnih registara, dokumentacija iz nadležnog tužilaštva i dopisi Agencije za borbu protiv korupcije, kao i drugi dokazi od značaja za te sudske postupke.

Zajedničko za sva četiri sudska postupka bilo je to što je u svakom održano pripremno ročište. U pitanju je ročište na kome su tužilac i tuženi, preko svojih advokata, predložili dokaze za koje smatraju da bi sud trebalo da ih izvede u daljem toku dokaznog postupka. Na pripremnom ročištu sud odlučuje o tome koje dokaze će izvoditi i kojom dinamikom će to činiti. Na predlog tuženih, u dva sudska postupka sud je od Agencije za borbu protiv korupcije zatražio određene podatke i dokumentaciju koja se tiče imovine i prihoda ministra Popovića (prijavljenih toj agenciji), i Agencija je sudu traženu dokumentaciju i podatke dostavila. Tuženi su predložili da sud zatraži dodatnu dokumentaciju od Agencije za borbu protiv korupcije, što je sud i prihvatio da učini.

U sva četiri sudska postupka bilo je neophodno da tužilac dâ iskaz, jer samo na taj način sud može da sagleda subjektivne okolnosti od značaja za utvrđivanje postojanja, trajanja i intenziteta duševnih bolova koje je, prema tužbenim navodima, ministar Popović trpeo usled povrede časti, ugleda i prava ličnosti zbog informacija objavljenih na portalu KRIK. Na osnovu tog dokaza sud može da dosudi tužiocu pravičnu nakandu štete, pod uslovom da je istu pretpreo.²⁷ U sva četiri sudska postupka (zajedno) sud je tužioca pozivao da dâ iskaz preko *deset* puta (u samo jednom sudskom postupku ministar Popović se nije odazvao na poziv suda čak *šest* puta). Svoje izostanke ministar

²⁷ Član 200 [Zakona o obligacionim odnosima \("Sl. list SFRJ", br. 29/78, 39/85, 45/89 - odluka USJ i 57/89, "Sl. list SRI", br. 31/93, "Sl. list SCG", br. 1/2003 - Ustavna povelja i "Sl. glasnik RS", br. 18/2020\)](#)

Popović pravdao je pozivajući se na zakazan službeni put u Rusiju, pa u Belorusiju, zatim na sastanak sa stranim državnim zvaničnicima, pa na hitan sastanak u Vladi RS, itd. Sva opravdanja za izostanke dostavljena su na samom ročištu, a u nekim slučajevima opravdanje i nije bilo dostavljeno.

U dva sudska postupka saslušan je glavni i odgovorni urednik portala KRIK Stevan Dojčinović, dok je Dragana Pećo, novinarka portala KRIK, saslušana jednom – kao tužena autorka teksta „Popović ‘visokorizičan’ za ofšor agenciju“.²⁸ Oni su se na pozive za saslušanje uredno odazivali. U svojim iskazima tuženi su objasnili na koji su način došli do dokumentacije koja je potom bila objavljena. Svedočili su o samom projektu „Rajski papiri“, o tome kako su proveravali navode iz te dokumentacije, kao i o tome kako su bezuspešno pokušavali da stupe u kontakt sa tužiocem.

U toku postupka ministar Popović dva puta je zatražio izuzeće jedne od sudija, pozivajući se na nedostatak njene nepristrasnosti (u jednom od dva zahteva kao razlog za izuzeće navedeno je to da je sudija, za portal KRIK, dala izjavu o predmetnom sudskom postupku, što su novinari tog portala demantovali).²⁹ Tužilac je čak tražio i izuzeće zamenika predsednika suda³⁰. Svi zahtevi ministra bili su odbijeni.

U drugoj polovini decembra 2018. godine tužilac je podneo zahtev za prekid sva četiri postupka, kako njihovo vođenje ne bi bilo protumačeno kao pritisak na medije. Zahtev je u svim postupcima bio istovetan. Tražen je prekid postupka za vreme dok tužilac obavlja ministarsku funkciju.³¹ Shodno odredbama Zakona o parničnom postupku,³² sud može da *utvrdi* prekid postupka u slučajevima kada: 1) stranka umre; 2) stranka izgubi parničnu sposobnost; 3) zakonski zastupnik stranke umre ili prestane njegovo ovlašćenje za zastupanje; 4) stranka koja je pravno lice prestane da postoji, odnosno kad nadležni organ pravnosnažno odluči o zabrani rada; 5) nastupe pravne posledice otvaranja postupka stečaja; 6) usled ratnog stanja ili vanrednih događaja prestane rad u sudu; 7) je to drugim zakonom propisano. Kako u tom slučaju niti jedan o nabrojanih uslova nije bio ispunjen, sudije koje su sudile u tri sudska spora odbile su predlog tužioca. Jedan od sudija jeste odredio prekid postupka, ali su se tuženi na tu sudsku odluku žalili.³³

Sredinom 2019. godine tužilac je sudu predao zahteve za povlačenje sve četiri tužbe. U skladu sa odredbama Zakona o parničnom postupku, tužilac može da povuče tužbu bez pristanka tuženog

²⁸ <https://www.krik.rs/wp-content/uploads/2019/04/Zapisnik-o-saslu%C5%A1anju-Doj%C4%8Dinovi%C4%87-i-Pe%C4%87o-slu%C4%8Daj-Popovi%C4%87.pdf>

²⁹ <https://www.krik.rs/popovic-trazi-izuzece-sudije-koja-ga-je-upozorila-zbog-nedolazaka-na-sudenje/>

³⁰ <https://www.krik.rs/odbijen-popovicev-zahtev-za-izuzece-zamenika-predsednika-suda/>

³¹ <https://srpskanarodnapartija.rs/popovic-zatražio-sam-prekid-svih-sudskih-postupaka-protiv-krik-a/>

³² Član 222 Zakona o parničnom postupku

³³ <https://www.krik.rs/sudija-usvojio-popovicev-predlog-da-se-zamrzne-postupak-krik-ce-se-zaliti/>

pre nego što se tuženi upusti u raspravljanje o glavnoj stvari. Tužba može da se povuče i kasnije, sve do pravnosnažnog okončanja postupka (što je ovde bio slučaj), samo ako tuženi na to pristane. Povučena tužba smatra se tužbom koja nije podneta, te se može podneti ponovo.³⁴ Tuženi su o okolnosti da tužilac želi da povuče tužbu bili obavješteni neposredno, na ročištu na koje je tužilac po šesti put bio pozvan da dâ svoj iskaz. Tužilac se na suđenju ni taj put nije pojavio. Nakon što im je predložen tužiočev predlog, tuženi nisu pristali na povlačenje tužbe i insistirali su na tome da sudija sasluša glavnog i odgovornog urednika KRIK-a, da odustane od saslušanja tužioca (budući da se ni šesti put nije pojavio kako bi dao iskaz), kao i od izvođenja drugih dokaza, te da glavnu raspravu zaključi u skladu sa do tad priloženim dokazima i donese odgovarajuću sudsku odluku.

Sudija je usvojila predloge tuženih i, nakon saslušanja glavnog i odgovornog urednika portala KRIK, zaključila raspravu. U tom sudskom postupku doneta je presuda kojom je tužbeni zahtev ministra Popovića odbijen kao neosnovan. Sud je utvrdio da informacije objavljene u tekstu „Rajski papiri” nisu napad na Popovića, već međunarodni projekat“ nemaju lezionu sposobnost da povrede čast i ugled tužioca (da on tim informacijama nije prikazan u lažnom svetlu i da nije prikazan kao osoba koja se bavi protivzakonitim radnjama). Sud je stao na stanovište da su tuženi postupali u skladu sa dužnom novinarskom pažnjom, te da su sudu dostavili dokaze da su navodi iz spornog teksta zasnovani na dokumentaciji agencije „Appleby“, računovodstvene firme PwC, Agencije za borbu protiv korupcije, Drugog i Višeg javnog tužilaštva u Beogradu, Agencije za privredne registre Srbije, Kipra i Britanskih Devičanskih Ostrva. Takođe, sud je utvrdio i to da su tuženi pre objavljivanja teksta sa dužnom pažnjom proverili sve informacije, da su pokušavali da stupe u kontakt sa tužiocem, kako bi i on dao izjavu u vezi sa prikupljenim informacijama, pa kako tužilac više puta nije bio dostupan tuženima, radi obavljanja intervjua i davanja informacija, oni su, prethodno najavivši objavljivanje teksta, taj tekst i objavili. Sud je zauzeo stav da se od novinara ne može očekivati da doslovno prenose određene navode. Novinar ima pravo da dobijene informacije interpretira (što su tuženi u svom tekstu i učinili). U obrazloženju presude ukazano je na to da u konkretnom slučaju interes javnosti za objavljivanjem informacija preteže nad interesom zaštite dostojanstva ličnosti tužioca, i da bi odlaganje objavljivanja informacija moglo da im oduzme vrednost i zanimljivost. Uz sve to, sud je istakao i činjenicu da tužilac kao javni funkcioner ima dužnost da pokaže veći stepen tolerancije za zainteresovanost javnosti da bude informisana o poslovima kojima se on bavi ili se bavio u prošlosti. Naposljetku, sud je konstatovao i to da se tužilac šest puta nije odazvao pozivu suda da bude saslušan, te da nije dokazao da je pretrpeo duševne bolove (ukoliko ih je pretrpeo), kao što

³⁴ Član 202 Zakona o parničnom postupku

nije dokazao ni to koliki je intenzitet tih bolova bio (ukoliko je bolova bilo). Samim tim nije izneo relevantne dokaze za to da mu naknada nematerijalne štete pripada.

Nedugo nakon zaključenja rasprave u sudskom sporu koji je vođen povodom teksta „'Rajski papiri' nisu napad na Popovića, već međunarodni projekat“, tužilac je Višem sudu u Beogradu uputio dopise da se odriče tužbenog zahteva u preostala tri sudska spora. Shodno odredbama Zakona o parničnom postupku, za odricanje od tužbenog zahteva nije potreban pristanak tuženog.³⁵ Ukoliko se tužilac odrekne tužbenog zahteva, sud donosi odluku kojom se tužbeni zahtev tužioca odbija kao neosnovan, i u tom slučaju tužilac više ne može podneti (istu) tužbu. Kako je razlog odricanje tužioca od tužbenog zahteva, presuda ne sadrži obrazloženje kakvo je doneto u slučaju teksta „'Rajski papiri' nisu napad na Popovića, već međunarodni projekat“. Sudije koje su sudile u sva tri sudska postupka donele su odgovarajuću presudu – tužbeni zahtev je odbijen. Ministar Popović nije se žalio ni na jednu presudu, te su one istekom roka za žalbu postale pravnosnažne.

Zaključak

Činjenica da svako lice ima pravo da podnese tužbu za naknadu nematerijalne štete zbog pretrpljenih duševnih bolova zbog povrede časti i ugleda³⁶ - podrazumeva da to pravo ima i svaki državni funkcioner. Kada je reč o visini naknade nematerijalne štete, svako lice tu visinu određuje prema sebi – prema sopstvenoj proceni „vrednosti“ vlastitih bolova.

Međutim, sa ciljem da se navedeno pravo u kontekstu nosilaca javne i političke funkcije što bolje protumači, važno je istaći da Zakon o javnom informisanju i medijima propisuje da su ta lica dužna da trpe iznošenje kritičkih mišljenja koja se odnose na rezultate njihovog rada, odnosno na politiku koju sprovodi, bez obzira na to da li se zbog iznošenja tih mišljenja lično osećaju pogođenim.³⁷

Navedena odredba Zakona o javnom informisanju i medijima reflektuje višedecenijsku praksu Evropskog suda za ljudska prava, koja je nedvosmislena u tom pogledu. U presudi Lingens protiv Austrije, Evropskog suda za ljudska prava, još 1986. godine, navedeno je sledeće: „[...] Sloboda štampe pruža javnosti jedno od najboljih sredstava za upoznavanje sa idejama i stavovima političkih lidera i za stvaranje mišljenja o tim idejama i stavovima“. „Granice prihvatljive kritike šire su kada je

³⁵ Član 349 Zakona o parničnom postupku

³⁶ Član 112 Zakona o javnom informisanju i medijima

³⁷ Član 8 Zakona o javnom informisanju i medijima

reč o političaru, nego kada je reč o privatnom licu. Za razliku od ovog drugog, onaj prvi se neizbežno i svesno izlaže pomnom ispitivanju svake svoje reči i svakog svog postupka od strane novinara i široke javnosti, i prema tome mora da pokaže veći stepen tolerancije. Nema sumnje, član 10 st. 2³⁸ omogućava zaštitu ugled drugih, tj. svih pojedinaca, i ta se zaštita odnosi i na političare, čak i kada oni ne deluju u svom privatnom interesu, ali i u takvim slučajevima zahtevi zaštite moraju se odmeriti prema interesima otvorene rasprave o političkim pitanjima“ – navodi se u presudi.³⁹

Imajući u vidu sve navedeno, praksa da jedan visoki državni funkcioner podnose četiri tužbe za četiri teksta, na način opisan u ovoj Analizi - vrlo je opasna za opstanak jednog istraživačkog medija. Visina vrednosti predmeta spora (iznos koji tužilac potražuje tužbom) diktira visinu advokatskih i sudskih troškova, koji mogu ozbiljno uticati na rad tog medija. Takođe, odlaganje tužioca da se javi na pozive suda, kao i druga postupanja u cilju odlaganja suđenja, bitno utiču na trajanje sudskog postupka. Prema tome, i u situaciji u kojoj mediji, poput redakcije portala KRIK, uspešno okonča set sudskih postupaka (i tako povrati troškove koje je tokom postupka imao), taj medij je, ipak, izgubio. Izgubio je ono najvednije - vreme koje bi trebalo da posveti budućim istraživanjima.

³⁸ Evropske konvencije o ljudskim pravima

³⁹ [https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:\[%22001-57523%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre#{%22itemid%22:[%22001-57523%22]})